

Redactioneel

Verslagen van, wat wel genoemd wordt, kwalitatief onderzoek van onderwijs zijn, zeker op het terrein van het moedertaalonderwijs, nog maar schaars voorhanden in Nederland. Verwonderlijk is dat niet: de methodologie ervan steekt nog vol onvoorziene voetangels en klemmen; betreden paden zijn er weinig, onbegane wegen zoveel te meer.

Truus van den Heuvel en Wil van der Veur hebben zich kennelijk niet laten afschrikken door de gesignaleerde problemen. In dit nummer presenteren ze in een tweede aflevering -de eerste verscheen in *Spiegel 1*, nr.3, 33-56- de verdere resultaten van hun oriënterende case study voor lezen en leesonderwijs. Nu staan de leerlingen en de schoolcontext waarin hun onderwijs plaatsvindt in het middelpunt van hun aandacht. Ze plaatsen hun onderzoeksactiviteiten expliciet in het perspectief van de vernieuwing van het moedertaalonderwijs: leraren die daaraan gaan werken, willen ze hulp bieden; door hun onderzoek denken ze dat ze dat met meer deskundigheid, begrip en geduld kunnen doen. Dat lijkt ook hard nodig, gelet op een van de verworven inzichten uit hun onderzoek: een ombuiging in de richting van het onderwijs dat Van den Heuvel en Van der Veur voor ogen staat, betekent een kolossale ingreep voor een leraar, althans in de schoolsituatie die zij aantreffen. De vraag wat een leraar zou moeten/kunnen doen in de klas -een pregnante formulering ter aanduiding van het spanningsveld waarin een (vernieuwingsgezinde) leraar zich bevindt en waarbij de hulpverlening allereerst zou moeten aansluiten-, die vraag dus, staat centraal in het boekje *Tegenspraak*. In *Spiegel 1*, nr.3 wijdde Hans Verwey een informatieve en uitgebalanceerde bespreking aan deze publikatie. Een van de auteurs ervan blijkt desalniettemin niet bijster tevreden met Verweys aanpak. Vandaar dat hij in dit nummer de gelegenheid te baat neemt het tegensprekend gesprek over *Tegenspraak* voort te zetten, om zodoende ook meer duidelijkheid te verschaffen over zaken die in het boek blijkbaar onduidelijk zijn gebleken en aldus een bijdrage te leveren aan de totstandkoming van criteria waaraan een didactiek van het Nederlands moet voldoen.

Hoe kolossaal de ingreep, die de vernieuwende leraar moet plegen,

de onderzoeker van de classesituatie ook moge voorkomen, tegen de achtergrond van het omvattende en complexe geheel dat onderwijs heet, kan die ook anders geïnterpreteerd worden: een facetje in het geweldig ingewikkelde proces waarlangs de samenleving onderwijs en vorming organiseert. Dat proces is object van onderzoek voor de onderwijssociologie. Het lijkt op zijn minst verstandig goede nota te nemen van de resultaten van die onderwijssociologie, als men gaat nadenken en discussiëren over criteria waaraan een didactiek van het Nederlands zou moeten voldoen.

Bart van der Leeuw geeft in zijn boeiende bijdrage de geïnteresseerden in (moedertaal)onderwijs en -onderzoek een brede blik op de belangrijkste bronnen van onderzoek en discussie op dit terrein. Hoewel hij zijn verhaal ophangt aan de, ook in de discussies over moedertaalonderwijs vaak besproken, reproductie-opvatting -de gedachte dat de school de maatschappelijke verhoudingen in elke overgaande generatie leerlingen als het ware reproduceert-, passeren ook andere relevante thema's uitdrukkelijk de revue: het vaak verguisde gevecht tussen aanhangers van kwantitatieve en kwalitatieve benaderingen in wetenschappelijk onderzoek en de positie van meisjes op school.

Een van zijn belangrijkste conclusies sluit direct aan bij de bevindingen van Van den Heuvel en Van der Veur in dit nummer: van het grootste belang is de positieve waardering van het subjectieve handelen van zowel leerkracht als leerlingen die allerminst beschouwd (moeten) worden als de bekende slachtoffers van het evenzo bekende en verfoeide systeem.

De rubriek *Kritiek, Commentaar, Beschouwing* is deze keer gewijd aan het beleid van de Spiegelredactie. Naar aanleiding van een concreet geval levert Bernard Schut zwaarwegende kritiek daarop, die hij vanuit een (literatuur)sociologisch perspectief onderbouwt: reproduceert de redactie met haar beleid op het terrein van de moedertaal didactiek de bestaande machtsverhoudingen? Namens de redactie beantwoordt Helge Bonset deze prangende vraag negatief. Noch naar intentie, noch naar effect lijkt dit namelijk het geval. Tegelijkertijd geeft hij ook aan dat Schuts bijdrage de al langer lopende discussie over het redactiebeleid een nieuwe impuls heeft gegeven.

Overigens kent dat beleid ook heel triviale dimensies: de kleinere omvang van dit nummer is een gevolg van het dikke eerste nummer van deze jaargang. Dat daardoor drukklare kopij moet blijven liggen, zal wel iedereen betreuren.

Warnsveld, maart 1984.